

ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

INFORMATION SECURITY OF LAW ENFORCEMENT ACTIVITIES UNDER THE CONDITIONS OF THE STATE OF MARTIAL

Батрак К.М., аспірант науково-дослідної лабораторії
з проблем запобігання кримінальним правопорушенням
Донецький державний університет внутрішніх справ

Стаття присвячена висвітленню однієї з актуальних проблем правоохоронної діяльності щодо питання визначення ознак та сутності інформаційного забезпечення правоохоронної діяльності у повоєнних реаліях сьогодення. Сучасний стан правоохоронних органів та їхні форми здійснення відповідної діяльності, у т.ч. із відвернення військової агресії росії, характеризується високим інноваційно-інформаційним рівнем. У той же час, сучасні виклики потребують підвищення наявного рівня інформаційного забезпечення правоохоронної діяльності. Констатовано, що інформаційне забезпечення постає невід'ємною складовою правоохоронної функції держави та обумовлює зміни у структурі організації правоохоронних органів. Зазначено, що в умовах широкого застосування всіх актуальних діджиталізованих форм, методів та видів протидії наявним правопорушенням, у тому числі і відверненню екзистенційної загрози з боку рф, уніфікація інституту «інформаційне забезпечення» актуальна та назріла. Визнано нагальною потреба переходу правоохоронних органів, у т.ч. залучених до військового захисту держави, на високотехнологічні та інноваційно – інформаційні форми управління та здійснення відповідних завдань та функцій. Рівень розвитку та високо технологічність форм та видів інформаційної діяльності, їх захищеність, на пряму впливають на ефективність протидії агресору, якості правоохоронної діяльності у всіх її напрямках. Нормативно – правове регулювання цих процесів здійснюється на всіх рівнях: законодавчому, підзаконному, відомчому, а також через судову практику застосування правових норм у деліктних справах чи публічно-правових спорах. Багатогалузевість застосування інформаційного забезпечення правоохоронними органами обумовлює наявність розрізнених відомчих актів. Якість їх прийняття та застосування в різних органах публічної влади відповідного спрямування віддзеркалюється в ефективності результатів їхньої діяльності. Дослідження ознак інформаційного забезпечення діяльності правоохоронних органів в умовах воєнного стану сприяло формуванню чіткого розуміння загальної сутності інформаційного забезпечення, та дало можливість сформуувати загальні підходи щодо його правової та функціональної природи. Юридична конструкція досліджуваної категорії не є однорідною, а тому потребує окремої уваги. Доведено, що в базових законодавчих актах, що регламентують діяльність Національної поліції та прокуратури в Україні використано різні поняття та терміни, що визначають режим обігу, захисту та збереження і використання інформації. Теоретично обґрунтовано доцільність розгляду інформаційного забезпечення правоохоронної діяльності як теоретико-правової категорії. На підставі узагальнення проведених досліджень сформульовано визначення інформаційного забезпечення правоохоронних органів. Актуалізовано необхідність формування систематизованих понять та термінів інституту «інформаційне забезпечення» при виконанні правоохоронної функції держави.

Ключові слова: воєнний стан, держава, інформаційне забезпечення, інформація, інформаційно-комунікаційні системи, правоохоронна діяльність, правоохоронні органи.

The article is devoted to highlighting one of the urgent problems of law enforcement activities regarding the issue of determining the characteristics and essence of information support of law enforcement activities in the post-war realities of today. The current state of law enforcement agencies and their forms of carrying out relevant activities, including to ward off Russia's military aggression, is characterized by a high level of innovation and information. At the same time, modern challenges require an increase in the existing level of information provision of law enforcement activities. It has been established that information provision becomes an integral component of the law enforcement function of the state and causes changes in the structure of the organization of law enforcement agencies. It is noted that in the conditions of widespread use of all current digitized forms, methods and types of countermeasures against existing offenses, including averting an existential threat from the Russian Federation, the unification of the "information security" institute is relevant and overdue. The urgent need for the transition of law enforcement agencies, including involved in the military defense of the state, on high-tech and innovative – informational forms of management and implementation of relevant tasks and functions. The level of development and high technology of the forms and types of information activities, their security, directly affect the effectiveness of countering the aggressor, the quality of law enforcement activities in all its directions. Normative – legal regulation of these processes is carried out at all levels: legislative, sub-legal, departmental, as well as through the judicial practice of applying legal norms in tort cases or public legal disputes. The multi-sector nature of the use of information support by law enforcement agencies determines the existence of separate departmental acts. The quality of their acceptance and application in various public authorities of the relevant direction is reflected in the effectiveness of the results of their activities. The study of the signs of information provision of law enforcement agencies under martial law contributed to the formation of a clear understanding of the general essence of information provision, and made it possible to form general approaches regarding its legal and functional nature. The legal construction of the studied category is not homogeneous, and therefore requires separate attention. It has been proven that the basic legislative acts regulating the activities of the National Police and the Prosecutor's Office in Ukraine use various concepts and terms that define the mode of circulation, protection and preservation and use of information. The expediency of considering information provision of law enforcement activities as a theoretical and legal category is theoretically substantiated. Based on the generalization of the conducted research, the definition of information provision of law enforcement agencies was formulated. The need for the formation of systematized concepts and terms of the "information provision" institute when performing the law enforcement function of the state has been updated.

Key words: martial law, state, information support, information, information and communication systems, law enforcement activities, law enforcement agencies.

Розвиток інформаційного суспільства обумовив значні трансформації як самої свідомості та сенсу буття, так і публічних форм існування громад, територій та держав. Глобальні процеси, що відбулися в людстві з поширенням системи інтернет мереж, створення різноманітних програм, спровокували зміни технологічного укладу, звичок, звичаїв та традицій, способу мислення та форм комунікацій.

Відзначаючи позитивні зрушення, що обумовлені розвитком технологічних процесів, варто відзначити і глобальність викликів, які постали у зв'язку зі зміною

інформаційного суспільства. Держави не можуть стояти осторонь від зазначених трансформаційних змін і впроваджують і своїй діяльності вказані технології для захисту публічних та приватних інтересів.

Останнім часом у сучасній науці все більше приділяється увага питанням інформаційних відносин, їх природі, структурі, ознак. Серед вказаних досліджень, все більше з'являється наукових доробок, які торкаються проблем змісту та правового регулювання інформаційного забезпечення. Проте, військова агресія росії проти

України обумовила актуальність перегляду існуючих розробок та напрацювання нових концепцій та гіпотез щодо інформаційного забезпечення. На тлі сучасних внутрішніх та зовнішніх викликів, потреба в аналізі сутності інформаційного забезпечення правоохоронної діяльності значно виросла, адже відбулися й суттєві зміни і в діяльності правоохоронних органів. Адже на основі розвитку інформаційних відносин, запроваджуються новітні інформаційно-пошукові системи, удосконалюється система управління та інформаційно-аналітичного забезпечення правоохоронних органів, удосконалюються існуючі та розробляються нові методи збирання й аналізу інформації, розширюються можливості спеціальних технічних засобів тощо. В той же час, останніми інформаційними новачками та розробками користуються й злочинці, злочинні групи та формування, не говорячи про високий технологічний потенціал РФ. Поширеними з початком повномасштабної війни в Україні стали злочини проти держави та її елементів, серед яких згадуємо ПІСО, кібератаки, DDOS атаки, збір інформації про знаходження/пересування підрозділів та сил ЗСУ, розміщення ППО/ПРО, об'єкти критичної інфраструктури та інші.

Для боротьби та протидії цим явищам відбувається зміна структури правоохоронних органів та чинного законодавства, де на рівні Кримінального кодексу України включено нові склади кримінальних правопорушень та злочинів [1].

Питанням інформаційного забезпечення діяльності правоохоронних органів присвячені праці таких вчених як Е. Е. С. В. Аблякімова, О. Ю. Амеліна, С. В. Албула, О. М. Бандурки, Г. О. Блінової, В. В. Вінчук, Г. В. Гаврюшенка, В. В. Горба, Р. А. Калюжного, О. В. Ковальнової, О. Г. Комісарова, О. П. Коренева, С. О. Кузніченка, В. В. Лазарева, С. В. Мазурика, М. І. Мельника, В. П. Петкова, Л. Г. Чистоклетова та інших, однак наукових досліджень, безпосередньо присвячених дослідженню сутності інформаційного забезпечення правоохоронної діяльності в Україні в умовах воєнного стану бракує. Зазначене зумовлює актуальність цього аналізу, його наукове та практичне значення.

Розкриваючи зміст питання, передусім варто наголосити, що досі науковці юридичної (переважно адміністративно-правової) та правоохоронної сфери остаточно не сформуливали всі системно утворюючі ознаки такої інституції як інформаційне забезпечення. Варто погодитися з думкою Г. О. Блінової, яка зазначала, що у сучасному правовому полі України немає більш динамічної галузі права, ніж інформаційна [2, с. 70]. Відповідно, формування її структури та системних елементів триває.

Не припиняються дискусії щодо природи та місця інституту «інформаційне забезпечення» в публічній системі держави. При цьому, полеміка торкається як самої сутності інформаційного забезпечення, де науковці намагаються здійснити аналіз цієї категорії через термінологічні прийоми [3, 4, 5], так і аналізу нормативного регулювання відносин з інформаційного забезпечення [6, 7, 8]. Найвизначнішими є і наукові гіпотези щодо сутності інформаційного забезпечення, розроблені економістами, політологами та представниками інших наук.

На сьогодні, законодавець не визнав за необхідне сформулювати термінологічне визначення «інформаційне забезпечення». В чинному законодавстві термін «інформація» та сполуки із цим терміном постають у різному вигляді. Закон України «Про Національну поліцію» також оперує терміном «інформація», як то публічна інформація, інформація з обмеженим доступом, обмін інформацією, тощо [9].

Говорячи про сутність інформаційного забезпечення, варто вказати про те, що його ознаки будуть диференціюватися, залежно від того, елементом якого правового механізму воно є. Відповідно, можна стверджувати, що

термінологія, яка використовується у сфері інформаційного забезпечення правоохоронної діяльності, з часом ускладнюється, що обумовлено необхідністю винайдення правових конструкцій для опису складних технологічних процесів інформаційного забезпечення вказаних органів, з урахуванням суцільних трансформацій, обумовлених запровадженням воєнного стану. Проблема визначення сутності та ознак інформаційного забезпечення правоохоронної діяльності в умовах воєнного стану актуалізована і тим, що всі наявні теоретичні та методологічні розробки та концепції, сформовані до початку повномасштабного вторгнення не можуть накладатися на сучасну модель правоохоронної функції держави. Причина в тому, що переважно більшість наукових праць було сформовано без урахування воєнної складової та не могла врахувати зміни у самій моделі правоохоронних органів, яка істотно змінилася на фоні загрози територіальній цілісності та незалежності України.

Можна погодитися з позицією Є. Д. Бондаренко, який під інформаційним забезпеченням розуміє процес задоволення потреб в інформації, заснованої на застосуванні спеціальних засобів і методів її одержання, опрацюванні, накопиченні і видачі в зручному для використання виді, а структура цього забезпечення включає інформаційний фонд та спеціальні прийоми і методи інформаційного забезпечення [10]. На думку науковця, ця категорія одночасно представляє собою, по-перше, певну організаційну діяльність одержання, опрацювання, накопичення і видачі інформації, по-друге, прийоми та методи її здійснення, по-третє, певні матеріальні об'єкти – інформаційний фонд [10]. Проте, позиція автора подана без детального розкриття кожного із наведених елементів окремо та у взаємозв'язку. Окрім того, автор дає оцінку досліджуваного об'єкта з точки зору економічних процесів в мирний час.

Варто відзначити позиції окремих вчених, зокрема Є. О. Шевченка, який визначає лише ключові складові елементи інформаційного забезпечення, такі, скажімо як цілі та мету на досягнення яких воно направлено: підтримка актуальності інформації; об'єктивності та повноти даних; погодженості та інформаційної єдності показників, здійснення обліку та аналізу, прогнозування та планування, координації та контролю [11].

Аргументовано вдається позиція тих науковців, які для характеристики сутності інформаційного забезпечення використовують аналіз його завдань, адже завдання інформаційного забезпечення розкривають його зміст та, на наш погляд, є універсальними для усіх органів та публічних адміністрацій, що задіяні у правоохоронній діяльності.

Аналізуючи в чинних нормативно-правових актах елементи інформаційного забезпечення, окреслені в наведених вище роботах науковців, відзначимо, що вказаний інститут не систематизований у правових нормах. Наприклад, Закон України «Про прокуратуру» містить окремі статті, що формують самостійний елемент системи інформаційного забезпечення як інформаційно-аналітичне та інформаційно-пошукове забезпечення, інформаційну взаємодію, формування інформаційних ресурсів, реєстри та бази даних [12]. Об'єднуючою категорією, використаною в інформаційному праві, що на нашу думку, має спільну з інформаційним забезпеченням природу, є інформаційно-комунікаційна система. В межах інформаційно-комунікаційної системи, наприклад Національна поліція, використовує спеціалізоване програмне забезпечення для здійснення аналітичної обробки фото- і відеоінформації.

У той же час, виконання правоохоронних функцій покладено на широке коло органів. І хоча Національна поліція є найчисельнішим із них, не можна брати аналіз відповідного закону за загальний приклад, щоб говорити за всі з них. На підтвердження вказаної тези наведемо

поняття інформаційного забезпечення, наведеного у праці О. Ю. Амеліна, в якій науковець подав специфіку інформаційно-правового забезпечення органів прокуратури України та відзначив, що джерелами правового регулювання інформаційного забезпечення органів прокуратури є не лише нормативні акти у сфері прокурорської діяльності, а й і норми, положення інших нормативно-правових актів, що носять на перший погляд, загальний характер. Узагальнюючи автор вказує, що інформаційно-правове забезпечення органів прокуратури України – це комплекс нормативно – правових заходів, спрямованих на регулювання роботи із сукупністю даних, інформацією у усіх її формах на будь-яких матеріальних носіях, у процесі її збору, обробки, збереження, обміну та іншого ефективного використання за цільовим призначенням [13, с. 36].

На завершення аналізу авторських підходів щодо природи «інформаційного забезпечення» приведемо позицію В. В. Лушера, який розглядає інформаційне забезпечення як комплекс нормативно-правових, організаційно-управлінських, науково-технічних та інших заходів поєднання усієї інформації, специфічних засобів і методів її оброблення, використання, дослідження, зберігання та захисту, а також включає в себе, роботу з інформаційними ресурсами, інформаційним програмним забезпеченням та інформаційно-аналітичну роботу [3].

При цьому виділимо основні напрямки правоохоронної функції держави у сфері забезпечення інформаційної безпеки в умовах воєнного стану, а саме: розвиток державної інформаційної інфраструктури; протидія дезінформаційним та інформаційним операціям держави-агресора; забезпечення безпечної експлуатації важливих об'єктів інформаційної інфраструктури; об'єднання ресурсів та посилення координації діяльності правоохоронних, розвідувальних і контррозвідувальних органів України для протидії військовій агресії; розробка пріоритетних напрямків розвитку науки і техніки як основи створення високих інформаційних технологій, що може бути використана в підвищенні ефективності правоохоронної діяльності; уніфікація юридичних та фінансових засад для розвитку державної інформаційної інфраструктури, підвищення її стійкості до зовнішніх та внутрішніх викликів; посилення контролю за дотриманням операторів об'єктів інформаційної інфраструктури вимог законодавства у сфері захисту державних інформаційних ресурсів, криптографічного та технічного захисту інформації, захисту персональних даних.

Можливо лише сформулювати припущення, на підставі яких вдасться визначити тільки загальні ознаки інформаційного забезпечення, які можуть бути притаманні правоохоронній діяльності всіх суб'єктів, що залучені до виконання правоохоронної функції держави в умовах воєнного часу.

Аналіз поданих авторських підходів до поняття «інформаційне забезпечення» дає підстави стверджувати про відсутність спільного підходу наукової спільноти щодо його змісту. У той же час, дає підґрунтя для висунення гіпотези щодо визначення системно утворюючих його ознак.

Відповідно виділяємо наступні загальні ознаки категорії «інформаційне забезпечення». Первинною ознакою постає його мета, що полягає у забезпечення інформаційних потреб та всебічну реалізацію інформаційних прав всіх суб'єктів даних відносин. Логічною постає наступна ознака – суб'єкти, серед яких відзначимо держави, муніципальні утворення, фізичних та юридичних осіб. Наступною ознакою є ресурс, тобто сама інформація, формат, спосіб подачі, термін, тощо. Далі виділимо зміст – техно-

логічний процес, що складається з різних видів інформаційної діяльності. Метод є черговою ознакою, що визначає способи та моделі створення, шифрування, обробки, використання, зберігання, захисту, передавання та знищення інформації. В останні роки самостійною ознакою виділяються засоби, тобто технологічні конструкції, які використовуються для передачі інформації. Високотехнологічність засобів дає підстави виокремлювати в їх переліку інформаційно-комунікаційні системи, дротові, бездротові, стильникові та інші мережі, інтернет ресурси та інші інформаційні технології. Останньою ознакою виділімо заходи реалізації моделей інформаційного забезпечення. Це комплекс елементів державної та корпоративної політики юридичного, економічно-фінансового, управлінського, інноваційно-технічного характеру.

В умовах воєнного стану кожна вище вказана ознака інформаційного забезпечення потребує детального аналізу та перегляду, що сприятиме з метою вдосконалення його моделі та правового режиму

На наше переконання, проблеми вдосконалення системи інформаційного забезпечення правоохоронної діяльності в умовах воєнного стану відповідних органів публічних адміністрацій та їх посадових осіб при виконанні правоохоронної функції держави перебувають в одній площині із проблемами кадрового, матеріально-фінансового, бойового, логістичного та інших видів забезпечення.

Досліджуючи систему нормативно-правового регулювання інформаційного забезпечення правоохоронної діяльності Національної поліції та прокуратури України можна зробити висновок, що універсального правового режиму інформації та інформаційних систем у сфері правоохоронної діяльності на сучасному етапі не встановлено. Варто акцентувати увагу і на наявність широкого спектру недоліків нормативно-правового регулювання інформаційного забезпечення правоохоронної діяльності в Україні, про що вказується у наукових працях з досліджуваної проблематики [15, с. 51].

В якості підсумків проведеного аналізу пропонуємо під інформаційним забезпеченням правоохоронної діяльності в умовах воєнного стану розуміти врегульований та забезпечений комплекс елементів державної та корпоративної політики юридичного, економічно-фінансового, управлінського, інноваційно-технічного характеру, спрямованих на забезпечення інформаційних потреб та всебічну реалізацію інформаційних прав всіх суб'єктів даних відносин при використанні інформаційних ресурсів відповідного формату та змісту в залежності від інформаційної діяльності, відповідного змісту та належними методами та засобами.

Актуальною є потреба формування систематизованих понять та термінів інституту «інформаційне забезпечення» при виконанні правоохоронної функції. Чітка диференціація його ознак мінімізує неоднозначність використання його моделей відповідними правоохоронними органами в умовах воєнного часу та сприятиме формуванню довшеного правового режиму інформації.

Термінологія, яка обслуговує сферу інформаційного забезпечення правоохоронної діяльності, з часом ускладнюється, що обумовлено необхідністю винайдення правових конструкцій для опису складних технологічних процесів інформаційного забезпечення діяльності відповідних органів публічних адміністрацій, уповноважених державою на вчинення правоохоронної функції. Потребує уніфікації в цьому контексті і законодавство про інформацію, зокрема і Закон України «Про інформацію», як центральний нормативно-правовий акт інформаційного права [14].

ЛІТЕРАТУРА

1. Кримінальний кодекс України: Закон України 5 квітня 2001 року № 2341-III / *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 25–26. ст. 131.
2. Блінова Г.О. Адміністративно-правові засади інформаційного забезпечення органів публічної адміністрації в Україні: актуальні питання теорії та практики. дис... д-ра. юрид. наук: 12.00.07. Запорізький нац. ун-т. Запоріжжя, 2019. 545 с.
3. Лушер В.В. Поняття інформаційного забезпечення органів прокуратури України. *Форум права*. 2014. № 1. С. 338–341. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index.

4. Негодченко В.О. Адміністративно-правові засоби забезпечення обігу інформації підрозділами інформаційно-аналітичного забезпечення органів внутрішніх справ. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmgu_jur_2015_18\(1\)_39](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmgu_jur_2015_18(1)_39). 5. Пчелін В. Правові засади інформаційного забезпечення адміністративного судочинства України. *Підприємництво, господарство і право*. 2016. № 8. 2016. С. 120–124.
5. Музиченко-Козловська О.В. Туристично-інформаційний центр як елемент інноваційної інфраструктури туризму. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Проблеми економіки та управління. 2013. № 754. С. 47–52.
6. Марущак А.І. Інформаційне право: доступ до інформації: навч. посібник. Київ: КНТ, 2007. 532 с.
7. Пархоменко Н.М. Система джерел права: ознаки, властивості та зміст. *Часопис Київського університету права*. 2007. № 3. С. 8–12.
8. Про Національну поліцію: Закон України від 2 липня 2015 р. / *Відомості Верховної Ради*. 2015. № 40–41. ст. 379.
9. Бондаренко Є.Д. Особливості інформаційного забезпечення торгівельного підприємства. Актуальні проблеми сучасної науки: п'ята Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція. URL: <http://intkonf.org/bondarenko-ed>.
10. Модельний закон про свободу інформації міжнародної неурядової організації «Артикль 19». Міжнародні стандарти забезпечення свободи вираження поглядів: зб. публікацій Артикль 19 /Є. Шевченко, Т. Олексіюк. Київ: Фенікс, 2008. 224 с.
11. Про прокуратуру: Закон України від 14 жовтня 2014 року № 1697-VII / *Відомості Верховної Ради*. 2015. № 2–3. ст. 12.
12. Інформаційне забезпечення органів прокуратури України; адміністративно-правовий аспект: монографія. Науково-теоретичне видання /О.Ю. Амелін. Київ: «Видавництво Людмила». 2021. 224 с.
13. Про інформацію: Закон України від 2 жовтня 1992 року № 2657-XII / *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 48. ст. 650.
14. Ковальова О.В. Окремі прогалини у нормативно-правовому регулюванні інформаційного забезпечення досудового розслідування в Україні. *Правовий часопис Донбасу*. 2022. № 3 (80). С. 47–52.